

УДК 37.013.2:371.214.

НОРМАТИВНА БАЗА СУЧАСНОГО ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В КИТАЇ

Го Іцзян, Чжан Хао, Чжао Бейбей, К. Юр'єва

NORMATIVE BASE OF MODERN AESTHETIC EDUCATION IN CHINA

Guo Yijiang, Zhang Hao, Zhao Beibei, K. Yuryeva

Проаналізовано нормативно-правову базу естетичного виховання та його центрального складника – мистецької освіти в Китайській Народній Республіці від 1980-х років до теперішнього часу. Розглянуто, зокрема, такі документи: Конституція Китайської Народної Республіки (1982 р.), Закони Китайської Народної Республіки про освіту (1995 р.) та про обов'язкову освіту (2018 р.), Постанова ЦК КПК та Державної Ради КНР «Про реформу системи народної освіти» (1985 р.), Національний план розвитку шкільної мистецької освіти (2001–2010) (2002 р.), Положення про роботу школи з художнього виховання (2002 р.), Думки Міністерства освіти щодо подальшого зміцнення мистецької освіти в початковій та середній школі (2008 р.), Повідомлення Міністерства освіти про проведення роботи експериментальних округів художньої освіти сільської школи (2013 р.), Кілька висновків Міносвіти щодо сприяння розвитку шкільної мистецької освіти (2014 р.), Думки Міністерства освіти про зміцнення естетичної виховної роботи в коледжах та університетах (2019 р.), Думки Генерального офісу Державної ради щодо всебічного зміцнення та вдосконалення естетичного виховання в школах (2015 р.), Думки Міністерства освіти щодо всебічного поглиблення реформи навчальної програми та реалізації фундаментального завдання Ліде Шурен (2014 р.), Повідомлення партійної групи Міністерства освіти Комуністичної партії Китаю щодо вивчення та впровадження духу важливої відповіді Генерального секретаря Сі Цзіньпіна старому професору Центральної академії образотворчих мистецтв (2018 р.). Серед основних напрямів удосконалення роботи з естетичного виховання дітей і молоді визначено: 1) реформування існуючих і розробку нових навчальних курсів мистецького спрямування та включення їх до навчальних планів закладів освіти всіх типів і рівнів; 2) позакласну та позашкільну мистецьку роботу, що має утворювати єдине культурно-мистецьке середовище закладу освіти та місцевої громади; 3) кадрове забезпечення мистецької освіти всіх закладів освіти; 4) наукові дослідження та міжнародну співпрацю у галузі мистецької освіти; 5) модернізацію матеріально-технічного забезпечення та інформатизацію мистецької освіти.

Ключові слова: мистецька освіта, заклади освіти, кадрове забезпечення, позакласна робота, позашкільна робота, матеріально-технічне забезпечення.

The legal framework of aesthetic education and its central component – art education in the People's Republic of China from the 1980s to the present time is analyzed. In particular, the following documents were considered: the Constitution of the People's Republic of China (1982), the Laws of the People's Republic of China on Education (1995) and on Compulsory Education (2018), Resolution of the Central Committee of the CPC and the State Council of the People's Republic of China "On Reform system of public education" (1985), National plan for the development of school art education (2001-2010) (2002), Regulations on the work of art education schools (2002), Opinions of the Ministry of Education regarding the further strengthening of art education in primary and secondary school (2008), Notice of the Ministry of Education on the implementation of experimental districts of art education in rural schools (2013), Several conclusions of the Ministry of Education regarding the promotion of the development of school art education (2014), Opinions of the Ministry of Education on strengthening aesthetic educational work in colleges and universities (2019), Opinions of the General Office of the State Council on comprehensive strengthening and improvement of aesthetic education in schools (2015), Opinions of the Ministry of Education on Comprehensively Deepening Curriculum Reform and Realizing the Fundamental Task of Lide Shuren (2014), Notice of the Party Group of the Ministry of Education of the Communist Party of China on Studying and Implementing the Spirit of General Secretary Xi Jinping's Important Reply to the Old Professor of the Central Academy of Fine Arts (2018). Among the main areas of improvement of work on aesthetic education of children and youth, the following are defined: 1) reforming existing and developing new educational courses in the artistic direction and including them in the curricula of educational institutions of all types and levels; 2) extracurricular and extracurricular artistic work, which should form a single cultural and artistic environment of the educational institution and the local community; 3) personnel provision of art education in all educational institutions; 4) scientific research and international cooperation in the field of art education; 5) modernization of material and technical support and informatization of art education.

Keywords: art education, educational institutions, human resources, extracurricular work, extracurricular work, material support, technical support.

Постановка проблеми. З початком нового тисячоліття Китайська Народна Республіка вступила в новий етап прискорення соціалістичної модернізації. Глобалізація світової економіки та стрімкий розвиток науки і техніки зробили конкуренцію між країнами за всеосяжну національну гегемонію дедалі гострішою. Основоположну роль у формуванні потенціалу нації відіграє освіта. Нова ситуація висуває нові й більш нагальні вимоги до освіти у культивуванні та вихованні високих якостей молодого покоління, гостро затребуваних у ХХІ столітті. Розвиток і підвищення якості шкільного естетичного виховання є актуальним завданням широкого забезпечення якісної освіти, сприяння всебічному розвитку та здоровому росту учнів. Мистецька освіта є основним способом і змістом реалізації естетичного виховання в закладах освіти всіх типів і рівнів. Після подолання катастрофічних наслідків культурної революції шкільна мистецька освіта Нового Китаю досягла значних успіхів у створенні й імплементації нормативно-правової бази, адміністративному

управлінні, викладацькій діяльності, розвитку кадрового потенціалу, модернізації обладнання, а також у розгортанні науково-дослідної діяльності та розробленні й упровадженні новітнього науково-методичного забезпечення процесів мистецької освіти та естетичного виховання, що інтегрує тисячолітні культурні традиції китайського народу та мистецьку спадщину народів різних країн світу, перевірені часом форми і методи викладання і навчання та найефективніші педагогічні та мистецько-педагогічні інновації.

Метою даної статті є аналіз нормативно-правової бази естетичного виховання в Китайській Народній Республіці від 80-х рр. XX століття до сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Нормативна база естетичного виховання в Новому Китаї спирається передусім на Основний Закон держави – Конституцію Китайської Народної Республіки (全国人民代表大会, 1982). Варто зауважити, що чинна версія є вже четвертою за час існування КНР Конституцією держави. Перша в Новому Китаї Конституція 1954 р. проголосила, що всі громадяни є рівними перед законом, а також закріпила рівноправність національних меншин і гарантії соціально-економічних та інших прав громадян (Бостан & Бостан, 2008, с. 614). У розпал «культурної революції» і тісно пов'язаної з нею антиконфуціанської пропаганди, у 1975 р. була затверджена нова Конституція КНР, яка суттєво звузила простір реалізації народовладдя та обмежила права національних меншин (Бостан & Бостан, 2008, с. 615–616).

Для виходу із жорсткої політичної та соціально-економічної кризи, спричиненої «культурною революцією», у 1978 р. було прийнято нову Конституцію, яка стала тимчасовою, оскільки, за висновками Л. Бостан і С. Бостана (2008), виявилася своєрідним компромісом «між ідеями періоду культурної революції та прагматичними концепціями побудови державного механізму» (Бостан & Бостан, 2008, с. 616).

У 1982 р. була прийнята чинна Конституція КНР, яка зробила значний крок уперед на шляху гарантування прав і свобод громадян країни: якщо Конституція 1975 р. містила тільки 4 статті про права і свободи, Конституція 1978 р. – 16, то чинна – вже 24 (Бостан & Бостан, 2008, с. 618).

Звісно, Основний Закон КНР з того часу пережив низку оновлень: у 1988, 1993, 1999 і 2004 роках. Але незмінною залишається закріплена в ньому ключова ідея: відродження, повага і плекання таких традиційних

китайських цінностей, як повага до знань, посилення ролі інтелігенції в суспільстві, опора на традиційні інститути – родину та громаду (Бостан & Бостан, 2008, с. 620).

Стаття 19 Конституції у найзагальнішому вигляді визначає ключові функції держави в освітній сфері, що передбачають: 1) розвиток соціалістичної освіти, піднесення наукового і культурного рівня всього народу; 2) управління різними освітніми закладами, популяризацію обов'язкової початкової освіти, розвиток середньої, професійної та вищої освіти, розвиток дошкільної освіти; 3) розвиток різноманітних закладів освіти, ліквідацію неписьменності, навчання робітників, селян, державних службовців та інших працівників політики, культури, науки, техніки, бізнесу, заохочення самонавчання; 4) заохочення колективних господарських організацій, державних підприємств та установ, інших суспільних сил до організації різноманітних освітніх заходів відповідно до закону; 5) пропагування спільної мови всієї країни (全国人民代表大会, 1982, ст. 19); 6) забезпечення всебічного морального, розумового та фізичного розвитку молоді, підлітків та дітей (全国人民代表大会, 1982, ст. 46). У статті 46 також закріплені освітні права й обов'язки громадян КНР, які «мають право на освіту та зобов'язані навчатися».

Утім, у контексті дослідження не можемо обмежитися названими двома статтями Конституції, адже інші статті також розкривають різні аспекти культурно-просвітницької проблематики, що є дотичними до питань естетичного виховання. Так, стаття 22 констатує, що держава «розвиває літературно-мистецькі заклади ... бібліотеки, музеї, будинки культури та інші заклади культури, що служать народу і соціалізму, а також здійснюють масову культурну діяльність. Держава охороняє історичні місця, дорогоцінні культурні реліквії та інші важливі історико-культурні надбання» (全国人民代表大会, 1982, ст. 22).

У статті 24 зазначено, що держава, зокрема, «зміцнює будівництво соціалістичної духовної цивілізації шляхом популяризації ідеальної освіти, морального виховання, культурного виховання» (全国人民代表大会, 1982, ст. 24).

Ми зосередимо увагу на аналізі документів, прийнятих після «культурної революції», через наслідки якої систему освіти в Новому Китаї практично довелося розбудувувати заново. Так, XI з'їзд КПК, що проходив у 1977 р., фактично визнав катастрофічність наслідків політичних «перегинів» для майбутнього країни. Зокрема, до широкого

загалу були доведені статистичні дані, які засвідчили, що в результаті «культурної революції» народне господарство КНР недоотримало, за найскромнішими підрахунками, понад 2 млн. фахівців середньої ланки та майже 1 млн. фахівців вищої кваліфікації. Практично було призупинено роботу з ліквідації неписьменності, внаслідок чого кількість неписьменних у Китаї зростає (Михайличенко, 1997, с. 74).

Тож XI з'їзд КПК офіційно підтвердив накреслений для системи освіти країни курс на підвищення якості навчання молоді в освітніх закладах різного рівня. Остаточний вступ на шлях соціалістичної модернізації та широкомасштабних реформ у всіх сферах життя китайського суспільства й освітній зокрема проголосив третій (грудневий) пленум ЦК КПК 1978 р. (Beijing Review, 2018).

Прийняття 27 травня 1985 р. справді епохального документа – Постанови ЦК КПК і Держради КНР «Про реформу системи народної освіти» – засвідчило виконання стратегічних завдань, накреслених XI з'їздом КПК у 1978 р., і знаменувало вступ національної освіти Китаю в новий період розвитку.

Зокрема, у Постанові «Про реформу системи народної освіти» зазначалося: «освіта має служити потребам соціалістичного будівництва, яке у свою чергу має спиратися на розвиток освіти». Постанова передбачала, що реформа повинна сприяти варіативності освіти на різних її рівнях і ступенях, що детерміновано потребами даного етапу соціально-економічного розвитку Нового Китаю. Найважливішою метою реформи проголошена підготовка значного контингенту людських ресурсів і кваліфікованих кадрів для забезпечення соціально-економічного прогресу в Китаї у 90-х роках ХХ ст. і на початку ХХІ ст. (ЦК КПК & Державна Рада КНР, 1985).

Ініційовані Ден Сяопіном докорінні реформи надали нового імпульсу широкомасштабному розвитку освіти, що спирався на ключову тезу: «Освіта має бути звернена до справи модернізації, до всього світу, до майбутнього». Таким чином, у КНР передбачалося «поступово вибудувати таку систему освіти, яка б відповідала сучасним реаліям, мала китайську специфіку, відповідала місцевим (регіональним) особливостям» (ЦК КПК & Державна Рада КНР, 1985).

Як зазначає Лу Шаньшань (2011), на зміну панівним у попередні десятиліття ідеям про освіту, що ґрунтувалися на теорії і практиці диктатури пролетаріату, «соціалістична теорія освіти з китайською

специфікою» натомість спиралася на побудову більш демократичної соціальної системи. При цьому нова концепція освіти розроблялася з урахуванням світових педагогічних концепцій і під відчутним впливом ідей китайських демократів-просвітителів 20–30-х рр. ХХ століття (Лу Шаньшань, 2011, с. 88).

Зокрема, було переглянуто марксистську теорію про всебічний розвиток особистості, і попереднє положення про «всебічний розвиток особистості у моральному, розумовому та фізичному відношенні» було розширено і збагачено. У підсумку було сформульовано нову мету: «всеосяжний розвиток особистості в моральному, розумовому, фізичному та естетичному відношеннях, а також у трудовому відношенні» (Лу Шаньшань, 2011, с. 89). Як бачимо, естетичному вихованню було офіційно надано найвищого значення на одному рівні з моральним, розумовим, фізичним і трудовим.

Успіхи освіти у названих напрямках, на думку ініціатора і натхненника реформ Ден Сяопіна, визначають «якість населення», яка має складниками не лише стан здоров'я людей, але й рівень їхньої освіченості, трудової кваліфікації, а також їхніх моральних цінностей. Такий освітній і ширше – соціально-гуманітарний – прогрес неможливий без забезпечення кожній особистості можливості реалізовувати свій потенціал (Лу Шаньшань, 2011, с. 89).

Слідом за Постановою «Про реформу системи народної освіти» на IV сесії Національних зборів народних представників шостого скликання 12.04.1986 р. був прийнятий наступний стратегічний документ – Закон Китайської Народної Республіки про обов'язкову освіту (全国人民代表大会, 2018). Закон було переглянуто тричі: у 2006, 2015 та 2018 рр., але він залишається чинним і сьогодні.

По суті Закон конкретизує і розкриває шляхи реалізації основних ідей, накреслених Постановою «Про реформу системи народної освіти».

Стаття 1 Закону окреслює мету його розробки та імплементації згідно з Конституцією та реформаторськими настановами Ден Сяопіна і гарантує: 1) дітям і підліткам шкільного віку – право на здобуття обов'язкової освіти; 2) усьому китайському суспільству – забезпечення здійснення обов'язкової освіти та 3) як результат – підвищення якісних показників всієї багатоетнічної китайської нації (全国人民代表大会, 2018, 第一条).

Стаття 2 Закону КНР про обов'язкову освіту розкриває її специфіку: упроваджену обов'язкову дев'ятирічну освіту мають здобувати всі діти та підлітки шкільного віку; обов'язкова освіта визнається запорукою суспільного добробуту і гарантується державою; здобувається обов'язкова освіта без плати за навчання чи інших зборів (全国人民代表大会, 2018, 第二条).

Стаття 3 визначає, що обов'язкова освіта має реалізовувати національну освітню політику, надавати освіту належної якості та надалі підвищувати якість освітніх послуг, аби забезпечити дітям і підліткам шкільного віку всебічний моральний, інтелектуальний, фізичний розвиток (全国人民代表大会, 2018, 第三条).

Стаття 4 гарантує, що всі діти й підлітки шкільного віку – громадяни Китайської Народної Республіки, незалежно від статі, етнічного походження, раси, майнового стану сім'ї, релігійних переконань тощо, користуються рівним правом на отримання обов'язкової освіти. Водночас отримання обов'язкової освіти є їхнім обов'язком (全国人民代表大会, 2018, 第四条).

У контексті дослідження звернемо увагу на статтю 37 Закону КНР про обов'язкову освіту, яка визначає, що заклади освіти мають гарантувати учням організацію і проведення позакласних і позашкільних культурно-просвітницьких заходів і культурних розваг. Допомогати школам мають соціально-громадські заклади з культурною спрямованістю основної діяльності (全国人民代表大会, 2018, 第三十七条).

Успіхи освітніх реформ і позитивні зрушення, спричинені введенням у дію Закону КНР про обов'язкову освіту, заклали фундамент для подальшого розвитку освітньої системи Нового Китаю. Законодавчу базу дальшого поступу на шляху соціалістичної модернізації в ХХІ столітті утворив прийнятий у 1995 р. Закон Китайської Народної Республіки про освіту (全国人民代表大会, 1995). На сьогодні Закон про освіту з двома правками (2009 р. і 2015 р.) є чинним.

Стаття 1 декларує, що Закон КНР про освіту має на меті розвиток освіти, підвищення якості всієї нації, сприяння розбудові соціалістичної матеріальної і духовної цивілізації і чітко слідує букві і духу Конституції країни (全国人民代表大会, 1995, 第一条).

Стаття 2 визначає, що дія Закону поширюється на освіту всіх рівнів і типів, здійснювану на території КНР (全国人民代表大会, 1995, 第二条). Додамо, що далі, у Статті 17 Розділу II, уточнюються складники державної системи академічної освіти: дошкільна, початкова, середня та вища освіта

(全国人民代表大会, 1995, 第十七条). Стаття 20 Розділу II додає, що держава реалізує також систему професійно-технічної освіти та систему безперервної освіти (全国人民代表大会, 1995, 第二十条).

Стаття 4, спираючись на реформаторські ідеї Ден Сяопіна про соціалістичну теорію освіти з китайською специфікою, проголошує, що освіта є основою соціалістичної модернізації та має вирішальне значення для: 1) покращення загальної якості громадян, 2) сприяння всебічному розвитку людей, 3) посилення інновацій та творчості китайської нації та 4) реалізації великого омолодження народу, всієї китайської нації. Підтверджується проголошена Постановою «Про реформу системи народної освіти» пріоритетність розвитку освіти для Нового Китаю. У зв'язку із цим усе суспільство має дбати та підтримувати розвиток освіти. Також затверджено, що на порозі ХХІ століття китайський народ має відродити одну з ключових конфуціанських цінностей – повагу всього суспільства до вчителів. Саме в цьому синтезі інноваційності й тисячолітніх духовних традицій полягає китайська специфіка нової соціалістичної теорії освіти (全国人民代表大会, 1995, 第四条).

Стаття 5 продовжує конкретизацію викладених у попередніх статтях тез і окреслює ключові функції освіти: служити поступу соціалістичної модернізації та людям, виховувати майбутніх будівників соціалізму, всебічно розвивати їхні здібності в моральному, інтелектуальному, фізичному, трудовому та, що найбільше цікаво в контексті проблематики даного дослідження, естетичному аспектах (全国人民代表大会, 1995, 第五条).

Стаття 6 концентрується на ідеологічних параметрах змісту освіти й визначає, що при його конструюванні має бути беззастережно дотриманий принцип виховання людських чеснот: у здобувачів освіти мають формуватися соціалістичні цінності, посилюватися почуття соціальної відповідальності, інноваційність, практичні здібності тощо (全国人民代表大会, 1995, 第六条).

З огляду на проблематику нашого дослідження, маємо зробити акцент на Статті 7, присвяченій культурологічним аспектам змісту освіти. Зокрема, зазначено, що освіта має успадковувати й водночас розвивати традиційну китайську культуру, революційну культуру та передову соціалістичну культуру. Важливою є фіксація в тексті Закону важливої соціально-гуманітарної риси нової соціалістичної освіти з китайською специфікою – її відкритості, що виявилось у тезі про важливість інтеграції всіх видатних досягнень розвитку людської цивілізації (全国人民代表大会,

1995, 第七条). Тут повною мірою простежується відповідність ідеї Ден Сяопіна про освіту, яка має бути звернена до справи модернізації, до всього світу, до майбутнього.

Стаття 9 проголошує, що отримання освіти є правом і обов'язком усіх громадян КНР, незалежно від національної приналежності, раси, статі, роду занять, майнового стану, релігійних переконань тощо. Закон гарантує всім рівні можливості скористатися цим правом (全国人民代表大会, 1995, 第九条).

У Розділі II – Основна система освіти – звернемо увагу на Статтю 20 Закону, де зазначається, що культура, поряд із політикою, економікою, наукою, технікою, бізнесом тощо, є однією із галузей, в яких держава заохочує і надає змогу громадянам отримувати належні форми освіти, а також сприяє навчанню впродовж життя (全国人民代表大会, 1995, 第二十条).

У Розділі VI – Освіта і суспільство – з точки зору досліджуваної проблематики цікавими є Статті 51, 52, 53. Так, Стаття 51 визначає, що бібліотеки, музеї, будинки культури, художні галереї та інші соціально-громадські культурні об'єкти своїми ресурсами і діяльністю мають брати участь в освітньому процесі. Окремо відзначається потенціал сучасних медіа, які мають створювати освітній контент – просвітницькі програми, спрямовані на підвищення ідейних, моральних, культурних тощо якостей здобувачів освіти (全国人民代表大会, 1995, 第五十一条).

Стаття 52 проголошує, що держава і суспільство створюють і розвивають умови для позашкільної освіти. Школи та інші навчальні заклади мають співпрацювати з місцевими самоврядними масовими організаціями, підприємствами та установами, соціальними групами для посилення позашкільної освіти дітей, підлітків і молоді (全国人民代表大会, 1995, 第五十二条).

У зв'язку з цим Стаття 53 зазначає, що держава заохочує соціальні групи, соціальні та культурні заклади та інші громадські організації і окремих громадян здійснювати соціально-культурну просвітницьку діяльність, яка є корисною для фізичного та психічного здоров'я здобувачів освіти (全国人民代表大会, 1995, 第五十三条).

Отже, прийнятий 1995 р. Закон Китайської Народної Республіки про освіту визначив правові основи та ключові напрями й орієнтири розвитку освітньої галузі в XXI столітті, зокрема, її художньо-естетичної складової. У наступні роки відбувалася конкретизація і деталізація цих настанов за кожним освітнім напрямом. Зокрема, у 2002 р. Міністерство освіти КНР

розробило Національний план розвитку шкільної мистецької освіти на 2001–2010 рр. (中华人民共和国教育部, 2002a) (Далі – Національний план).

Національний план насамперед визначив цілі розвитку. Так, було передбачено, що до 2005 р. кількість шкіл, у яких в межах дев'ятирічної обов'язкової освіти запроваджено мистецькі курси, має досягти: по міських школах – 100%, сільських – 90%, шкіл у неблагополучних районах – 70%; отже, у середньому кількість шкіл, які пропонуватимуть здобувачам освіти навчальні курси мистецького спрямування, сягне 80%. Усі заклади вищої освіти загалом до 2005 р. також мають пропонувати факультативи, пов'язані з мистецтвом, і поступово включати їх до навчального плану та зараховувати як кредити.

Як напрями розвитку було визначено реформування:

1. Науково- і навчально-методичного забезпечення шкільної мистецької освіти – шляхом оновлення мистецьких програм і суттєвого підвищення якості методики їх викладання, зокрема, на основі актуальних наукових мистецько-педагогічних досліджень.

2. Кадрового забезпечення – шляхом створення команди вчителів, яка за чисельністю кадрів зможе задовольнити потреби мистецької освіти в школах усіх рівнів, а також за рівнем їхньої професійно-педагогічної і мистецької підготовки здатна впроваджувати мистецьку освіту принципово нової якості.

3. Матеріально-технічного забезпечення, для чого поступово збільшувати капіталовкладення, популяризувати сучасні технології для мистецької освіти, забезпечити відповідність оснащення та обладнання шкільної мистецької освіти вимогам Міністерства освіти.

Національний план визначив, що реформування програм навчальних дисциплін з мистецтва на етапі дев'ятирічної обов'язкової освіти має спрямовуватися на формування в учнів позитивного ставлення до навчання в цілому, запровадження і поширення дослідницьких методів навчання, виховання в учнів інтересу до мистецтва, розвиток сприйняття мистецтва та здатності оцінювати його, виконавських мистецьких і творчих здібностей, а також покращення мистецької та культурної грамотності, формування здорової особистості, виховання благородних почуттів (中华人民共和国教育部, 2002a).

Незважаючи на те, що Національний план насамперед концентрується на проблемах шкільної мистецької освіти, його розробники не оминули увагою і заклади професійно-технічної освіти,

коледжі та заклади вищої освіти. Зазначено, що основним завданням мистецької освіти у коледжах і закладах вищої освіти є виховання та вдосконалення естетичних здібностей і культурної грамотності студентів у процесі опанування курсів мистецтва та участі в різноманітній позааудиторній культурно-мистецькій роботі.

Зауважимо, що в документі, який аналізується, окремо наголошено на важливості регулярно проводити яскраві позакласні та позашкільні мистецькі заходи для всіх учнів і місцевої громади: «Позакласні та позашкільні мистецькі заходи слід поєднувати з побудовою культури кампусу та культури громади, а також мобілізувати й організовувати студентів для активної участі в заходах, які прикрашають культурне середовище шкіл і громад» (中华人民共和国教育部, 2002a).

Звертає на себе увагу той факт, що питання співпраці закладів освіти і місцевої громади висвітлюються у Національному плані в різних аспектах, зокрема, в аспекті матеріально-технічного забезпечення. Передбачено, що управління та заклади освіти в різних місцях мають збільшити інвестиції в будівництво шкільних культурно-мистецьких осередків, щоб створити необхідні умови для організації закладами освіти учнівської творчої діяльності. Водночас розробники документу закликають повною мірою використовувати ресурси мистецької освіти за межами кампусу (бібліотеки, музеї, художні галереї, театри, виставкові й концертні зали, будинки культури тощо), заручитися підтримкою всіх верств суспільства та батьків здобувачів освіти, а також активно проводити заходи, пов'язані з мистецькою освітою, щоб створити продуктивне соціальне та культурне середовище для здорового розвитку учнів.

Можемо зробити висновок, що тим самим розробники Національного плану наголошували на необхідності реалізації принципу системності, коли мистецтво має бути присутнє не лише на уроках з мистецьких дисциплін, але й пронизувати позакласну і позашкільну освітньо-виховну діяльність, все життя школи у співдружності й співпраці з широкою громадськістю, утворюючи освітньо-мистецьке середовище не лише закладу освіти, але й місцевої громади в цілому.

Розробники Національного плану також висунули ідею поступової стандартизації та інституалізації позакласних і позашкільних мистецьких заходів.

Показово, що в Національному плані розробники багато уваги приділили питанням кадрового забезпечення шкільної мистецької освіти.

Адже, як зазначено в документі, ключем до підвищення її якості є «побудова команди вчителів мистецтва, які в основному працюють повний робочий день і чия кількість і кваліфікація можуть задовольнити потреби шкільної мистецької освіти» (中华人民共和国教育部, 2002a).

Національним планом передбачено, що до 2005 р. всі провідні початкові школи, середні школи великих населених пунктів – адміністративних центрів, а також усі види середніх професійно-технічних закладів і нормальних закладів вищої освіти мають бути забезпечені штатними вчителями мистецтва, а в найбільших школах мають бути створені викладацькі мистецькі та дослідницькі організації. До 2010 р., за винятком неблагополучних територій, всі початкові школи також мали бути укомплектовані вчителями мистецтва на повну ставку або сумісникам, які мають знання в галузі мистецтва.

Було заплановано реформування навчально-методичних матеріалів для вищої педагогічної освіти. Так, до 2005 р. мав бути введений у дію пакет реформованих навчальних програм і навчальних матеріалів для професійної підготовки вчителів мистецтва, які вже мають досвід викладання; у той же час мало було започатковано серію бакалаврських професійних курсів і реформованих навчальних матеріалів для вчителів мистецтва.

Також визнано необхідним вжити дієвих заходів для розширення підготовки аспірантів з мистецьких дисциплін, підвищення освітнього рівня вчителів мистецтв закладів освіти усіх ступенів і типів. Для цього було передбачено створення баз підготовки вчителів мистецтва в 12 вищих нормальних коледжах та університетах по всій країні.

З нашої точки зору, вельми цікавими і корисними є настанови щодо уваги до умов праці та життя вчителів мистецтва з боку управлінь освіти та шкіл усіх рівнів. З-поміж іншого, у Національному плані наголошено, що до вчителів мистецтва, які працюють повний робочий день, має бути таке ж ставлення, як і до вчителів інших навчальних дисциплін, щодо оцінки роботи, зарплати, житла та винагороди (中华人民共和国教育部, 2002a). Наразі не будемо давати оцінку цій тезі, оскільки вона заслуговує на окреме дослідження.

Політика відкритості світу та майбутньому, проголошена Ден Сяопіном, знайшла відображення в аналізованому документі в рядках, присвячених науковим дослідженням і особливо – міжнародному обміну.

Національний план визначає, що наукові дослідження та міжнародні обміни є важливими умовами постійного підвищення якості мистецької освіти та викладання, а також, на превеликий жаль, наразі – слабкими ланками шкільної мистецької освіти, які потребують термінового зміцнення.

Розробники Національного плану закликають здійснювати міжнародні обміни, вивчати і досліджувати передові концепції та досвід мистецької освіти в різних країнах, а також розширювати активне впровадження в освітню діяльність закладів освіти Китаю найефективніших зарубіжних теоретико-методологічних і практико-методичних напрацювань у галузі мистецької освіти.

Документ зазначає, що міжнародні обміни можуть здійснюватися через офіційні та неурядові канали. Адміністративні департаменти освіти, навчальні та дослідницькі департаменти та школи на всіх рівнях мають активно встановлювати зв'язки різними каналами та в різних формах. Водночас, необхідно повною мірою використовувати потенціал міжнародних академічних дослідницьких груп, Інтернету та мультимедіа, щоб сфера іноземних обмінів була ширшою.

Національний план визначає форми міжнародного обміну: навчання за кордоном, навчальні поїздки різної тривалості, відвідування вистав і концертів зарубіжних митців, академічних семінарів, які проводять найавторитетніші зарубіжні фахівці, тощо. Розробники документу закликають не обмежуватися відрядженням за кордон кадрів управління мистецькою освітою, викладачів, науковців та студентів. Надзвичайно корисно також запрошувати іноземних експертів у плановому порядку читати лекції в Китаї, поводити спільні дослідження тощо. Запропоновано розширити переклад і видання джерел, що розкривають зарубіжні теорії мистецької освіти, підручників і монографій з мистецтва, своєчасно запроваджувати та поширювати результати новітніх зарубіжних мистецько-педагогічних досліджень і висвітлювати передові досягнення практики мистецької освіти.

Розробники документу вважають, що наукові дослідження мають охоплювати гострі та складні питання реформування та розвитку шкільної мистецької освіти. Та, не заперечуючи значення теоретичних досліджень, необхідно також здійснювати прикладні, практико орієнтовані дослідження.

Чимало уваги приділено в Національному плані питанням сучасних технологій мистецької освіти. Так, зазначено, що суттєво підвищити якість освіти та запровадити систему забезпечення якості у сфері мистецької освіти здані і покликані заходи: з удосконалення рівня модернізації та інформатизації мистецької освіти; зі сприяння інтеграції інформаційних технологій і мистецьких курсів; з розширення засобів і можливостей для педагогів і студентів отримувати мистецьку та пов'язану з нею інформацію.

Водночас повномасштабне застосування сучасних освітніх технологій для підвищення якості мистецької освіти неможливе без забезпечення вчителям мистецтва можливості оволодіти технологічним арсеналом сучасної освіти, пройти комп'ютерне навчання. Передбачено, що до 2005 р. всі вчителі мистецтва в університетах, середніх і початкових школах у містах та економічно розвинутих регіонах будуть мати змогу використовувати онлайніві та дистанційні ресурси мистецької освіти, а також зможуть використовувати комп'ютери для підтримки навчального процесу; у 2010 р. такі можливості матимуть всі вчителі в неблагополучних регіонах за винятком кількох шкіл.

Пропонується створити національну бібліотеку ресурсів і створити веб-сайт з мистецької освіти на платформі існуючого вітчизняного освітнього веб-сайту та долучити супутникову мережу й Інтернет для розміщення зазначених ресурсів і доступу до них. Передбачено, що веб-сайт мистецької освіти буде поширювати передові теорії мистецької освіти і методики викладання дисциплін мистецького спрямування в країні та за кордоном, випускатиме демонстраційні курси мистецької освіти для вчителів, проводитиме онлайн широкомасштабну викладацьку та дослідницьку діяльність і надаватиме учителям мистецтва матеріали для підготовки уроків із використанням мультимедіа. Також визначається доцільним створити платформу для розроблення вчителями електронних уроків, щоб допомогти педагогам швидко створювати електронні навчальні програми. При цьому не можна забувати про створення у школах спеціальних класів для занять музикою та образотворчим мистецтвом, які б відповідали сучасним техніко-технологічним вимогам і актуальним потребам усіх учасників освітнього процесу.

Отже, передбачалося, що повномасштабна реалізація заходів, передбачених Національним планом, дасть змогу до 2010 р. розбудувати систему шкільної мистецької освіти з китайською специфікою, яка

відповідає сучасним вимогам до якості освіти та об'єднує всі ланки національної освітньої системи Нового Китаю (中华人民共和国教育部, 2002).

Того ж 2002 р. набуло чинності Положення про роботу школи з художнього виховання (中华人民共和国教育部, 2002b) (Далі – Положення). Викладені в ньому правила стосуються роботи початкових шкіл, молодших середніх шкіл, звичайних старших середніх шкіл, середніх і вищих закладів професійної освіти, а також нормальних вишів (中华人民共和国教育部, 2002b, 第二条).

За структурою Положення подібне до Національного плану розвитку шкільної мистецької освіти (2001–2010) (中华人民共和国教育部, 2002a) і певним чином конкретизує його основні тези.

Так, Стаття 3 проголошує, що мистецька освіта є важливим засобом і системотвірною основою змісту естетичного виховання. У зв'язку з цим мистецька освіта є невід'ємною частиною якісної освіти в цілому.

Визначено, що мистецько-виховна робота закладу освіти охоплює: викладання мистецьких навчальних курсів, позакласну та позашкільну мистецьку освітню роботу, створення розвивального культурно-мистецького середовища закладу освіти (中华人民共和国教育部, 2002b, 第三条). Вважаємо такий акцент на системності роботи з мистецької освіти надзвичайно важливим.

Стаття 4 не лише визначає ідеологічно-світоглядне підґрунтя мистецької освітньої роботи в школах, яка має керуватися марксизмом-ленінізмом, ідеєю Мао Цзедунга та скеровуватися, згідно з теорією Ден Сяопіна, на модернізацію, на розворот до світу, до майбутнього. Системний підхід у мистецькій освіті конкретизується через принципи інтеграції, поєднання урочної та позааудиторної роботи, теоретичного навчання та практики. Зазначається, що в процесі мистецької освіти учні мають пізнавати прекрасні національні мистецько-культурні традиції Китаю та видатні художні досягнення зарубіжних країн, підвищувати свою культурно-мистецьку грамотність, зміцнювати патріотичний дух, відпрацьовувати вміння відчувати, виражати, цінувати і самостійно створювати красу. Педагоги мають керуватися правильними естетичними концепціями, навчати дітей і молодь протистояти впливу негативної культури; культивувати у здобувачах освіти високі почуття, розвивати особистість у цілому, просвітлювати мудрістю, стимулювати інноваційну свідомість і творчі здібності, а також сприяти всебічному розвитку учнів (中华人民共和国教育部, 2002b, 第四条).

Статті 6, 7 і 8 розкривають організаційно-методичні особливості викладання мистецьких курсів у закладах освіти всіх рівнів і типів. Визначається, що професійно-технічні заклади мають пропонувати мистецькі курси, які відповідають потребам різних учнів. Нормальні заклади вищої освіти мають пропонувати обов'язкові або факультативні курси з мистецтва (中华人民共和国教育部, 2002b, 第六条).

Стаття 7, з-поміж іншого, наголошує, що в освітньому процесі мають використовуватися лише дидактичні матеріали, схвалені державними або уповноваженими адміністративними відділами освіти провінцій (中华人民共和国教育部, 2002b, 第七条).

Стаття 8, підкреслюючи важливість мистецького напрямку виховання, зазначає, що мистецькі курси початкової, середньої і старшої школи мають бути включені до переліку предметів випускного іспиту.

Результати навчання здобувачів з мистецьких курсів у закладах професійно-технічної освіти і нормальних закладах вищої освіти підлягають перевірці у формі заліків чи екзаменів. При цьому форми і методи такої семестрової атестації визначаються самими закладами освіти. Заклади, які впроваджують кредитну систему, мають зараховувати бали з дисциплін мистецького циклу до кредитів (中华人民共和国教育部, 2002b, 第八条).

Окремий, третій розділ Положення про роботу школи з художнього виховання присвячено позакласній та позашкільній освітній мистецькій діяльності. Так, Стаття 9 передбачає, що школи мають організовувати мистецькі гуртки або групи мистецької діяльності для всіх учнів, і кожен учень повинен брати участь принаймні в одному виді мистецької активності (中华人民共和国教育部, 2002b, 第九条).

Стаття 10 визначає, що школи щороку мають проводити регулярні, комплексні та різноманітні мистецькі заходи відповідно до власних умов і поєднувати їх із викладанням мистецьких курсів для розширення та збагачення змісту та форм шкільної мистецької освіти. При цьому заклади освіти всіх рівнів і всіх типів мають виховувати в учнів патріотизм і колективізм у процесі проведення великих фестивалів і свят мистецького спрямування (中华人民共和国教育部, 2002b, 第十条).

Стаття 12 Положення про роботу школи з художнього виховання конкретизує задекларовані Національним планом розвитку шкільної мистецької освіти (2001–2010) (中华人民共和国教育部, 2002a) вимоги щодо створення в закладах освіти культурно-мистецького середовища: заклад

має створити гарне культурне та мистецьке середовище для студентів. Трансляції, вистави, виставки, демонстрації та загальний дизайн кампусу мають сприяти створенню здорової та елегантної шкільної культури й атмосфери мистецтва, а також сприяти естетичному вихованню здобувачів освіти (中华人民共和国教育部, 2002b, 第十二条).

Четвертий розділ Положення присвячений організаційно-управлінським аспектам (у тексті – гарантіям) художньої освіти.

Стаття 13 наполягає на тому що кожен заклад повинен мати у штаті особу, відповідальну за мистецьку освітню роботу, та відділ управління мистецькою освітою (中华人民共和国教育部, 2002b, 第十三条).

Також Положення радить закладам освіти звернути увагу на роль Комуністичної молоді, піонерів, учнівської спілки в мистецько-виховній діяльності (中华人民共和国教育部, 2002b, 第十三条).

Стаття 14 присвячена питанням кадрового забезпечення мистецької освіти і, з-поміж іншого, наполягає, що відділи освіти та заклади на всіх рівнях мають забезпечувати необхідні умови праці вчителів мистецтва (中华人民共和国教育部, 2002b, 第十四条). Ідеться також і про відповідність кваліфікації кадрів поставленим завданням: учителі мистецтва в закладах освіти повинні мати педагогічну кваліфікацію, вчителі з неповним робочим днем мають бути відносно стабільними, а вчителі з неповним робочим днем, які мають немистецьку освіту, повинні отримати підготовку з мистецьких спеціальностей (中华人民共和国教育部, 2002b, 第十四条).

Позитивно оцінюємо також пропозицію включати організацію і керівництво позакласною мистецькою діяльністю до навчального навантаження вчителів (中华人民共和国教育部, 2002b, 第十四条).

2008 р. було оприлюднено Думки Міністерства освіти щодо подальшого зміцнення мистецької освіти в початковій та середній школі (中华人民共和国教育部, 2008) (Далі – Думки).

У стислій преамбулі надано коротку характеристику ролі та місця мистецької освіти в системі базової освіти КНР, наголошено на її помітному розвитку та підвищенні якості в останні роки. Зокрема, зазначено, що вдалося подолати нестачу вчителів мистецтва, якість мистецької освіти та викладання поступово покращувалась, широко розгорнулася позакласна робота з мистецького виховання, покращилися естетичні якості учнів початкової та старшої школи.

Утім констатовано, що мистецька освіта залишається слабкою ланкою шкільної освіти в цілому. У деяких місцях і школах мистецька

освіта не була поставлена на належне місце. Існують різні ситуації, такі як недостатня кількість приміщень для викладання мистецьких курсів, одноманітні форми діяльності, нестача вчителів та брак ресурсів. Підсумовано, що відставання мистецької освіти стримує збалансований розвиток базової освіти та всебічне сприяння якісній освіті (中华人民共和国教育部, 2008).

Саме тому з метою повної реалізації освітньої політики, всебічного впровадження якісної освіти та сприяння здоровому розвитку учнів початкової та середньої школи, Міністерство освіти КНР сформулювало свої думки щодо подальшого зміцнення мистецької освіти в початковій та середній школах (включаючи гімназії та середні професійно-технічні школи).

За структурою Думки є переліком шести тез-настанов, слідування яким, на думку упорядників документу, має сприяти заявленому в заголовку подальшому зміцненню мистецької освіти у закладах початкової і середньої освіти:

1. Далі підвищувати обізнаність і поставити художню освіту на належне місце.

2. Неухильно виконувати вимоги навчального плану для підвищення якості мистецької освіти та навчання.

3. Проводити позакласні мистецькі заходи, щоб створити гарне культурне та мистецьке середовище кампусу.

4. Посилити командування та підвищити рівень вчителів мистецької освіти.

5. Оптимізація розподілу ресурсів та покращення умов навчання в галузі мистецької освіти.

6. Посилити управління та вдосконалити механізм гарантування доступності якісної мистецької освіти для всіх дітей (中华人民共和国教育部, 2008).

Як бачимо, наведені тези-настанови у цілому повторюють ключові ідеї проаналізованих вище документів: Національного плану розвитку шкільної мистецької освіти (2001–2010) (中华人民共和国教育部, 2002a) та Положення про роботу школи з художнього виховання (中华人民共和国教育部, 2002b). Це свідчить про їхню спадкоємність і наступність.

Тож не будемо повторюватися і зосередимося лише на новелах, що з'явилися в Думках Міністерства освіти щодо подальшого зміцнення

мистецької освіти в початковій та середній школі в порівнянні з попередніми документами.

Насамперед у структурі навчальних планів закладів освіти мистецькі курси дев'ятирічного етапу обов'язкового навчання мають становити 9–11% загальної кількості навчальних годин (загальна кількість навчального часу становить 857–1047 годин). Але до реалізації цієї настанови має бути гнучкий підхід: школи з кращими умовами мають пропонувати мистецькі курси в обсязі 11% загальної кількості навчального часу, а відсоток мистецьких курсів в інших школах не повинен бути нижчими за 9% від загальної кількості годин; серед них обсяг мистецьких курсів на рівні молодшої школи не може бути нижчим 20%. Звичайні середні школи мають гарантувати 6 кредитів, що (еквівалентно 108 аудиторним годинам) обов'язкових мистецьких курсів. При цьому обов'язкові мистецькі курси в немистецьких середніх професійно-технічних закладах освіти не можуть викладатися в обсязі, меншому 72 навчальних годин. Області та заклади освіти, де дозволяють умови, мають пропонувати здобувачам для вивчення велику кількість мистецьких факультативних курсів (中华人民共和国教育部, 2008).

Відаючи належне ролі позакласної та позашкільної освітньо-виховної роботи мистецького спрямування, Міністерство закликає всі заклади освіти активно проводити невеликі, гнучкі та різноманітні мистецькі заходи, а школи в районах проживання етнічних меншин – активно проводити позакласні мистецькі заходи, що відображають їхні культурні особливості. Провінційні, муніципальні та повітові управління освіти мають активно створювати умови для регулярного проведення мистецьких фестивалів для учнів початкових і середніх шкіл, а школи мають щороку проводити різноманітні мистецькі фестивалі в кампусах (中华人民共和国教育部, 2008).

У сфері кадрового забезпечення Міністерство закликає адміністрацію на місцях створити механізми стимулювання та розробити відповідну політику для підтримки та заохочення вчителів мистецтв з міських шкіл, молоді та вчителів мистецтва середнього віку та провідних учителів мистецтва викладати в сільських школах.

У регіонах, які відчувають брак учителів мистецтва, адміністрація має повною мірою використовувати ресурси нормальних коледжів та університетів, особливо педагогічних коледжів та педагогічних університетів, а також інших закладів освіти, щоб підготувати

кваліфікованих учителів мистецтва для місцевих початкових та середніх шкіл.

І знову Міністерство освіти закликає ставитися до вчителів мистецтва так само, як і до вчителів інших дисциплін, а організацію та проведення учителями мистецтва позакласних заходів пропонує розумно включати до навчального навантаження (中华人民共和国教育部, 2008).

Щодо ресурсного забезпечення мистецької освіти Міністерство радить усім місцевостям повною мірою використовувати сучасні інформаційні технології, щоб подолати дефіцит мистецьких освітніх ресурсів у початкових і середніх школах, особливо в сільських. Пропонується ефективно використовувати мультимедійне обладнання, таке як навчальні CD-ROM, ресурси мережі дистанційної освіти в сільській місцевості та постійно збагачувати мережеві мистецькі освітні ресурси відповідно до місцевих умов (中华人民共和国教育部, 2008).

Як бачимо, проблематика якості мистецької освіти постійно знаходиться у фокусі уваги керівництва Нового Китаю. Утім, навіть поверхневе ознайомлення зі змістом розглянутих документів показує, що існує низка «вузьких місць», які суттєво гальмують загальний поступальний рух. Серед таких проблемних пунктів: брак учительських кадрів, застаріле матеріально-технічне забезпечення (приміщення та обладнання), застарілі зміст і форми викладання, слабка розробленість діагностичних критеріїв та інструментів вимірювання художньо-естетичного розвитку здобувачів освіти, відсутність критеріїв та інструментів оцінювання якості мистецької освіти на рівні навчального курсу та закладу освіти, а також нерівномірний розподіл освітніх ресурсів. Особливе занепокоєння упродовж десятиліть викликає забезпечення якості мистецької освіти та естетичного виховання у закладах освіти сільської місцевості.

У зв'язку із зазначеним у 2013 р. Міністерство освіти започаткувало дослідження мистецької освіти в сільській місцевості низки експериментальних районів по всій країні. Було оприлюднено відповідний документ – Повідомлення Міністерства освіти про проведення роботи в експериментальних районах сільської шкільної мистецької освіти (中华人民共和国教育部, 2013).

Певний інтерес для нас становлять напрями експериментальної роботи, перелік яких упорядники документу назвали масштабами експерименту:

1. Включення мистецької освіти до сфери досліджень практики комплексної реформи освіти на місцях та реалізації збалансованого розвитку регіону.

2. Розроблення програм дослідження практики викладання образотворчого мистецтва в сільських початкових і середніх школах.

3. Активізація практики і дослідження дієвості підготовки учителів мистецтва для сільських шкіл.

4. Дослідження механізмів і дієвості управління мистецькою освітою в сільській школі, побудови навчального плану та реформування методів навчання, оцінювання якості освітньої діяльності та як результату – художньої грамотності учнів.

5. Дослідження шляхів оптимізації розподілу ресурсів мистецької освіти відповідно до місцевих умов.

6. Розвиток мережевого навчання в галузі художньої освіти в сільській школі з опорою на інформаційні технології.

7. Розвиток практики і дослідження дієвості позакласної художньої діяльності з сільськими учнями.

8. Дослідження дієвості практик створення культурно-мистецького середовища у сільських початкових та середніх школах.

9. Розвиток навчально-дослідницької та наукової роботи в галузі мистецької освіти в сільській школі.

10. Дослідження практики і дієвості поєднання художньої освіти сільської школи та культурного життя громади для поширення високої національної культури.

11. Налагодження зв'язку практики мистецької освіти у вишах і сільських початкових та середніх школах, дослідження дієвості різних механізмів такої співпраці.

12. Дослідження механізмів координації і дієвості інтеграції мистецьких та інших суміжних навчальних дисциплін (中华人民共和国教育部, 2013).

Наразі підбиваються підсумки проведеної роботи.

У січні 2014 р. Міністерство освіти КНР опублікувало кілька висновків щодо сприяння розвитку шкільної мистецької освіти (中华人民共和国教育部, 2014b). Для нас документ є важливим, оскільки практично вперше до певної міри розкриває зміст і напрями роботи з реалізації ідей Ліде Шурен у сфері мистецької освіти та естетичного виховання.

Ліде Шурен – суто китайський феномен, що передбачає цілісний, всебічний розвиток особистості з акцентом на моральному вихованні. Складник Ліде визначає пріоритет морального базису у структурі особистості, тоді як Шурен орієнтується на людину та має на меті розвиток людського потенціалу країни через розвиток кожної особистості.

Поняття Ліде Шурен з'явилося у нормативних документах після XVIII Всекитайського з'їзду КПК, що проходив у листопаді 2012 р. в Пекіні і проголосив ключовим завданням освітянської спільноти освіту і виховання будівників і продовжувачів справи соціалізму, усебічно розвинених у моральному, інтелектуальному, фізичному, естетичному плані (Xinhua, November 19, 2012; 中华人民共和国教育部, 2014a).

У документі «Кілька висновків Міносвіти щодо сприяння розвитку шкільної мистецької освіти» (中华人民共和国教育部, 2014b) вчергове наголошено на її унікальній і важливій ролі як найважливішого засобу просування Ліде Шурен. Зокрема зазначається, що мистецька освіта може виховувати в учнів здатність відчувати, виражати, цінувати та створювати красу, вести учнів до вироблення правильних естетичних понять, виховувати благородні моральні почуття, виховувати глибокі національні емоції, стимулювати уяву та інноваційну свідомість, а також сприяти всебічному вихованню учнів і поліпшенню стану їхнього здоров'я.

Підкреслюється, що за попередні роки шкільна мистецька освіта досягла значного прогресу, її виховний ефект освіти став помітнішим, а мистецькі якості студентів загалом покращилися. Проте вкотре констатується, що мистецька галузь все ще залишається слабкою ланкою шкільної освіти, і особливо це відчувається в сільських школах. З-поміж труднощів і проблем, які досі не вдалося подолати, розробники документа найбільше акцентують на таких, як: відсутність мистецьких курсів у навчальних планах окремих закладів; недостатня розробленість системи моніторингу якості мистецької освіти, низька активність здобувачів щодо участі в мистецькій діяльності; брак учителів мистецтва.

Не повторюючи того, що вже пропонували нормативні документи попередніх років, позначимо нові ідеї і пропозиції. Так, для подолання кадрового голоду на вчителів мистецтва у сільських школах, передбачено заохочення «видатних базових учителів» початкових і середніх шкіл до роботи викладачами мистецьких спеціальностей у коледжах і університетах за сумісництвом для керівництва педагогічною практикою студентів. У районах і школах з недостатньою кількістю вчителів

образотворчого мистецтва вчителям та адміністраторам з мистецькими знаннями дозволено працювати за сумісництвом після необхідної професійної підготовки, а професіоналів із соціальних і культурних мистецьких груп і народних митців запропоновано заохочувати працювати за сумісництвом вчителями образотворчого мистецтва в школах (中华人民共和国教育部, 2014b).

Визначено, що місцеві управління освіти мають організувати акредитацію вчителів мистецтв у початкових і середніх школах та середніх професійно-технічних навчальних закладах відповідно до стандартів кваліфікації вчителів, визначених державою.

Передбачено налагодити систему оцінювання художніх якостей учнів основної та старшої школи. Відповідно до стандартів мистецьких навчальних програм заплановано організувати розроблення критеріїв, показників, процедур оцінювання результативності мистецької освіти. Визначено, що оцінка художніх якостей кожного учня буде включена до комплексної системи оцінювання, а результати будуть внесені до портфоліо його зростання як один із складників комплексної оцінки стану розвитку. В подальшому такі відомості стануть довідковою базою для прийому учнів на вступні випробування до середньої школи та вступних випробувань до коледжів.

Документом заплановано запровадити щорічну систему звітності про розвиток шкільної мистецької освіти. Починаючи з 2014 р., провінційні адміністративні департаменти освіти та вищої освіти мають подавати щорічні звіти про розвиток шкільної мистецької освіти до Міністерства освіти, включаючи розробку навчальних програм з мистецтва, розподіл вчителів мистецтва, управління мистецькою освітою, фінансування та матеріально-технічне забезпечення мистецької освіти, а також позакласну мистецьку діяльність, культурно-мистецьке середовище закладу освіти та впровадження системи самооцінки та реклами шкільної мистецької освітньої роботи. Починаючи з 2015 р., Міносвіти має складати й оприлюднювати щорічний звіт про розвиток вітчизняної шкільної мистецької освіти (中华人民共和国教育部, 2014b).

У вересні 2015 р. свої думки щодо всебічного зміцнення та вдосконалення естетичного виховання в школах оприлюднив Генеральний офіс Державної ради КНР (国务院办公厅, 2015). Упорядники документу в цілому узагальнюють і поглиблюють напрацювання попередніх документів, але маємо змогу висвітлити і нові ідеї.

З-поміж іншого, документ визначає основні цілі діяльності. Так, передбачено, що до 2018 р. буде здійснено прориви по ключових напрямках: розподіл ресурсів естетичного виховання буде поступово оптимізовано, механізм управління ще більше вдосконалено, а школи всіх рівнів і типів відкриють повні курси естетичного виховання (国务院办公厅, 2015). Заплановано, що до 2020 р. буде сформована сучасна система естетичного виховання з китайською специфікою, яка:

- забезпечить системність, неперервність і наступність естетичного виховання дітей молодшого, середнього та старшого віку;
- інтегрує навчання в класі, позакласну та позашкільну роботу;
- об'єднає зусилля загальної та професійної освіти;
- згуртує заклади освіти, соціум та сім'ю у співпраці з естетичного виховання дітей і молоді (国务院办公厅, 2015).

Документ продовжує і розвиває ідею інтеграції і від «зовнішнього» об'єднання на рівні форм естетичного виховання переходить до «внутрішньої» інтеграції на рівні змісту курикулуму. Так, зазначено, що центральним елементом естетичного виховання мають бути навчальні дисципліни мистецького спрямування. Водночас естетичне виховання має «взаємопроникати та інтегрувати різні дисципліни, приділяти увагу засвоєнню базових знань з естетичного виховання, підвищувати комплексність курсів, зміцнювати зв'язки з практичною діяльністю. Необхідно зосередити увагу на вихованні естетичних і гуманістичних якостей особистості, її інноваційної здатності» (国务院办公厅, 2015).

Зазначено, що естетичне виховання має проходити наскрізною лінією через увесь процес шкільної освіти і проникати в усі навчальні дисципліни. Традиційно наголошено на необхідності посилити інтеграцію естетичного виховання з моральним, інтелектуальним і фізичним вихованням, поєднати його з викладанням різних дисциплін і соціальною практикою. Для цього педагогам важливо знайомитися з багатими ресурсами естетичного виховання, які містяться в різних навчальних дисциплінах, повною мірою використовувати естетико-виховні функції таких гуманітарних наук як китайська мова та історія, глибоко вивчіть естетико-освітню цінність природничих дисциплін, таких як математика та фізика. Міждисциплінарність має проникнути і в освітньо-педагогічну та позакласну та позашкільну практику з тематикою естетичного виховання, органічно інтегрувати зміст естетичного виховання в суміжні дисципліни, повною мірою використовувати переваги викладачів з кожної дисципліни,

«формувані спільну освітня сила в класному навчанні, позакласних заходах і студентській культурі навколо цілей естетичного виховання» (国务院办公厅, 2015).

Суттєву вагу упорядники документу приділили характеристиці естетичного виховання в різних типах закладів освіти.

Зазначено, що естетичне виховання в дитячому садку має відповідати віковим закономірностям фізичного і розумового розвитку дітей, а через різні види діяльності виховувати у них «гарне і добре серце, вміння берегти прекрасне, вміти по-своєму виражати і творити красу, щоб діти жили щасливо і росли здоровими» (国务院办公厅, 2015).

На думку упорядників документу, на етапі обов'язкового шкільного навчання курси естетичного виховання мають бути спрямовані на стимулювання художніх інтересів учнів, надання їм необхідних базових знань і навичок, розвиток художньої уяви та інноваційної свідомості, «допомогу учням в опануванні однієї-двох мистецьких спеціальностей і захоплень, виховання в учнів здорового і високого естетичного смаку, стилю та естетичних ідеалів» (国务院办公厅, 2015).

Традиційні курси естетичного виховання середньої школи мають відповідати потребам різних мистецьких захоплень і схильностей учнів, відображати різноманітність і вибірковість курсів, збагачувати естетичний досвід здобувачів освіти і розширювати в них гуманістичне бачення.

Програма естетичного виховання спеціальної школи також має формувати інтереси та схильності учнів, але відповідно до рівня й особливостей їхнього фізичного та розумового розвитку, приділяти увагу розвитку потенційних можливостей, органічно поєднувати художні здібності з професійною підготовкою, щоб закласти основу для інтеграції здобувачів освіти в суспільство, відкриття бізнесу та ведення здорового та щасливого життя.

Курси естетичного навчання в професійних коледжах мають зміцнювати мистецьку практику, зосереджувати увагу на органічному поєднанні з професійними дисциплінами та «культивувати високоякісні технічні таланти з естетичним досягненням» (国务院办公厅, 2015).

Курси естетичного виховання звичайних коледжів та університетів мають спиратися на базу, здобуту здобувачами освіти під час вивчення відповідних дисциплін школи, та залучати переваги місцевих освітніх ресурсів, розширювати зміст і форми освіти та навчання, спрямовувати студентів на вдосконалення їхньої особистості, зміцнювати в них

усвідомлення культурної суб'єктності та здатності до культурних інновацій, а також підвищувати відповідальність студентів за успадкування та просування високої китайської культури та мистецтва (国务院办公厅, 2015).

У 2019 р. Міністерство освіти оприлюднило чи не найперший документ, повністю присвячений проблемі естетичного виховання у закладах вищої освіти – Думки щодо ефективного зміцнення естетичного виховання в коледжах та університетах нової ери (中华人民共和国教育部, 2019). У цілому документ наслідує вже знайому нам структуру та певним чином повторює основні положення вже розглянутих документів, але в новому контексті – контексті вищої освіти. Детальніше зупинимось на найбільш цікавих провідних ідеях.

Документ визначає, що до 2022 р. будуть здійснені прориви в естетичному вихованні в коледжах та університетах, реформа естетичного виховання та викладання досягне значних результатів, буде значно посилено кадрово-викладацьку та матеріально-технічну базу, все більше вдосконалюватиметься механізм просування та система оцінювання, значно покращаться естетичні та гуманістичні якості студентів коледжу. До 2035 р. в сучасних коледжах і університетах буде сформована диверсифікована і якісна система естетичного виховання з китайською специфікою (中华人民共和国教育部, 2019).

Передбачено, що звичайні коледжі та університети мають посилити популяризацію мистецької освіти для всіх студентів. Важливо удосконалити механізм просування популярної мистецької освіти «чотири в одному»: через 1) зміст навчального плану, 2) практичну діяльність, 3) культуру середовища закладу освіти та 3) мистецьких публічних виступів студентів.

Поряд із створенням умов для естетичного розвитку здобувачів освіти, упорядники документу висувають суворі вимоги до самих студентів. Так, беззаперечно проголошується, що, аби отримати диплом, кожен студент повинен отримати кредити за курс публічного мистецтва, передбачені закладом освіти.

Зкладам освіти пропонується посилити будівництво мистецьких асоціацій у коледжах та університетах, збільшити зусилля щодо пошуку, відбору та виховання членів художніх труп серед студентів, а також сприяти розвитку культурних заходів у кампусі. Мистецькі заходи, що їх

організовує заклад освіти, мають надавати можливість більшості студентів брати в них участь і насолоджуватися ними (中华人民共和国教育部, 2019).

Беручи до уваги, що впродовж років однією з найсуттєвіших проблем у справі естетичного виховання молодого покоління постає брак кадрів кваліфікованих викладачів мистецьких дисциплін, упорядники документу пропонують підтримувати коледжі та університети для створення та успішної реалізації освітніх програм (спеціальностей), пов'язаних із музичною освітою, художньою освітою, танцювальною освітою, драматичною освітою, оперною освітою, освітою в галузі кіно та телебачення (中华人民共和国教育部, 2019). Наголошується на необхідності заохочувати коледжі та університети до встановлення довгострокових механізмів, таких як взаємне працевлаштування та двосторонній обмін з учителями мистецтв у початковій та середній школах. Необхідно створити групу студій відомих викладачів естетичного виховання в коледжах і університетах, а також зібрати і підготувати групу відомих викладачів естетичного виховання. Необхідно підвищити стимули для викладацьких посад вчителів і заохочувати коледжі та університети до встановлення системи оцінювання професійного звання вчителя та механізму оцінювання відповідно до характеристик естетичної освіти, щоб забезпечити підтримку просування естетичної освіти. професійні звання вчителів освіти, їхній кар'єрний розвиток, об'єктивну оцінку педагогічних і науково-дослідних досягнень. При цьому підкреслюється, що вчитель мистецтв початкової та середньої школи, повинен не лише мати всебічну освіту, а й мати здатність до навчання та професійного розвитку впродовж усього життя.

Упорядники документу продовжують розпочату попередніми нормативними актами лінію на інтеграцію естетичного виховання. Так, пропонується сприяти інтеграції естетичного виховання у коледжах та університетах з моральним вихованням, інтелектуальним вихованням, фізичним вихованням і трудовим вихованням, поєднувати його з викладанням різних професійних дисциплін, соціальною практикою та інноваційною та підприємницькою освітою. Педагогічні колективи закликають повною мірою використовувати сучасні інформаційні технології, створювати та реалізувати мережевий, цифровий, інтелектуальний режим викладання курсів онлайн та оффлайн, планувати та створювати високоякісні MOOC з естетичної освіти. Наголошується також на підвищенні рівня наукових досліджень у галузі естетичного

виховання, поглибленні міжнародних наукових та культурних обмінів та співпраці.

Передбачено заохочення коледжів та університетів до пошуку й розробки різноманітних механізмів фінансування та вдосконалення механізмів спільного (уряд, суспільство, коледжі та університети) будівництва на базі закладів освіти театрів, концертних залів, музеїв, художніх галерей та інших мистецьких місць, а також створити додатковий механізм обладнання для потреб естетичного виховання.

Важливу роль у всебічному розвитку й удосконаленні естетичного виховання в коледжах та університетах упорядники документу відводять механізмам моніторингу та нагляду. Так, наголошено, що буде удосконалено систему оцінювання естетичного виховання в коледжах та університетах, і запропоновано включити роботу з естетичного виховання та її результати до системи індексів оцінювання роботи закладів освіти. Також передбачено розроблення «стандартів оцінювання розвитку художніх талантів» (中华人民共和国教育部, 2019). Зазначається, що Міністерство освіти віднесе роботу з естетичного виховання, викладання курсів публічного мистецтва в коледжах і університетах до сфери національного нагляду за освітою, а також посилить застосування результатів нагляду та перевірок.

У 2020 р. Генеральний офіс Центрального комітету Комуністичної партії Китаю, та Генеральний офіс Державної ради оприлюднили «Погляди щодо всебічного зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в нову еру» (中共中央办公厅, 国务院办公厅, 2020). У документі, з-поміж іншого, проголошено, що до 2035 р. буде в основному сформована сучасна шкільна система естетичного виховання з китайською специфікою з повним охопленням, диверсифікацією та високою якістю.

Зазначено, що шкільне естетичне виховання в основному базується на курсах мистецтва, включаючи музику, образотворче мистецтво, каліграфію, танці, драму, оперу, кіно та телебачення та інші курси. На етапі дошкільної освіти здійснюється художня ігрова діяльність, яка відповідає віковим фізичним і психологічним особливостям дітей. Етап обов'язкової освіти збагачує зміст мистецьких курсів. На базі курсів музики, образотворчого мистецтва та каліграфії поступово розробляються курси танцю, драми, кіно та телебачення та інші мистецькі курси. У середній школі пропонуються різноманітні курси мистецтва, щоб збільшити вибірковість курсів мистецтва. Професійна освіта має органічно

інтегрувати мистецьку освіту до курсів професійної спрямованості, посилювати мистецько-естетичну практику та пропонувати розширені мистецькі курси, які відображають особливості професійної освіти. На етапі вищої освіти мають запроваджуватися курси публічного мистецтва з культивуванням естетичних і гуманістичних якостей як стрижня, розвитком інноваційної здатності як фокусу, а також успадкуванням та розвитком високої китайської традиційної культури та спадщини класиків мистецтва як основного змісту.

Вивчення музики, образотворчого мистецтва, каліграфії та інших мистецьких курсів учнями початкової та середньої школи та участь у мистецьких заходах, організованих школою, мають бути включені до академічних вимог, а навчальні досягнення з мистецьких дисциплін – до сфери визначення академічного рівня під час іспитів при переході з молодшої до старшої школи. Пропонується запровадити оцінювання якості навчальних досягнень з образотворчого мистецтва здобувачів освіти та включити результати оцінювання в комплексне оцінювання якості учнів молодших та старших класів. Планується дослідити можливість включення мистецьких предметів у пілотну реформу вступних іспитів до старших класів середньої школи, а також предметів вступу та оцінювання вступних іспитів до середньої школи, визначити зміст іспитів відповідно до стандартів навчальної програми та використовувати сучасні технічні засоби для сприяння об'єктивному і справедливому оцінюванню.

Для посилення кадрового забезпечення шкільного естетичного виховання пропонується:

- заохочувати видатних діячів літератури та мистецтва до роботи вчителями естетичного виховання в школах;
- оптимізувати посадову структуру вчителів естетичного виховання, розблокувати шляхи кар'єрного розвитку вчителів естетичного виховання;
- включити у навантаження вчителів естетичного виховання керівництво мистецькими гуртками, участь в організованих школою позакласних заходах та позакласних послугах;
- встановити для вчителів мистецьких дисциплін гарантованої квоти при нагородженні за педагогічні досягнення (中共中央办公厅, 国务院办公厅, 2020).

Привертає увагу запропонована упорядниками документу новація щодо естетичного середовища закладу освіти. Якщо у попередніх документах мова йшла про використання школою культурно-мистецької

інфраструктури населеного пункту, пізніше – про участь у спільній розбудові розвивального мистецько-естетичного середовища місцевої громади за участі школи, то в аналізованому документі вже розставлено зовсім інші акценти. Запропоновано заохочувати кваліфіковані території до будівництва естетичних об'єктів у початкових і середніх школах і надавати доступ до них навколишнім школам і громадам. Посилити будівництво закладів естетичного навчання в коледжах та університетах, а також заохочувати кваліфіковані коледжі та університети будувати та ділитися з місцевими органами влади мистецькими майданчиками, такими як театри, концертні зали, художні галереї, зали каліграфії та музеї (中共中央办公厅, 国务院办公厅, 2020).

Також заплановано:

– включити роботу зі шкільного естетичного виховання до відповідного плану підготовки керівних кадрів;

– удосконалити нормативно-правову систему шкільного естетичного виховання, вивчити та розробити нормативно-правові акти щодо регулювання роботи школи з естетичного виховання;

– удосконалити моніторинг якості загальнодержавного загальнообов'язкового естетичного виховання та оприлюднювати результати моніторингу. Взяти естетичну виховну роботу та її ефект як важливий показник оцінки коледжів та університетів і включити це в систему оцінювання показників викладацької роботи.

До останнього пункту є показове продовження: «Органи місцевого самоврядування, адміністративні департаменти освіти та керівники шкіл, які не впровадили відповідну політику, а рівень успішності студентів на мистецьких дисциплінах продовжує знижуватися, будуть притягнуті до відповідальності згідно з положеннями та законами» (中共中央办公厅, 国务院办公厅, 2020).

Завершити огляд хочеться настановою з «Поглядів Генерального офісу Центрального комітету Комуністичної партії Китаю та Генерального офісу Державної ради щодо всебічного зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в нову еру»: «Створіть соціальну атмосферу. Усі місцевості мають вивчити та впровадити конкретні заходи щодо зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в нову еру... Посильте публічність, створіть консенсус і хорошу соціальну атмосферу для всього суспільства, щоб спільно сприяти розвитку шкільного естетичного виховання».

Висновки. Здійснений аналіз нормативно-правової бази естетичного виховання і насамперед його ключового складника – мистецької освіти дає підстави говорити про планомірний поступовий розвиток і вдосконалення естетичного виховання дітей і молоді в Новому Китаї після культурної революції. Основу нормативної бази утворюють Конституція Китайської Народної Республіки (1982 р.), Закони КНР про освіту (1995 р.) та про обов'язкову освіту (2018 р.). До ключових документів, які свого часу визначили стратегічну лінію розвитку мистецької освіти, відносимо Національний план розвитку шкільної мистецької освіти (2001–2010) (2002 р.). Національний план свого часу визначив основні напрями удосконалення роботи з естетичного виховання дітей і молоді. Серед них: 1) реформування існуючих і розробка нових навчальних курсів мистецького спрямування та включення їх до навчальних планів закладів освіти всіх типів і рівнів; 2) вихід позакласної та позашкільної мистецької роботи за межі кампусів з метою утворення єдиного розвивального культурно-мистецького середовища закладу освіти та місцевої громади; 3) кадрове забезпечення мистецької освіти у закладах усіх рівнів; 4) активізація наукових досліджень і розгортання міжнародної співпраці в галузі мистецької освіти; 5) модернізація матеріально-технічного забезпечення та інформатизація мистецької освіти. Переважна більшість документів, ухвалених у наступні роки, характеризує здобутки, висвітлює проблеми та накреслює шляхи подальшого поступу саме за переліченими напрямками.

На сьогодні найбільші здобутки можемо констатувати:

- у навчально-методичному забезпеченні – розробці й запровадженні навчальних курсів мистецької спрямованості;
- у впровадженні новітніх, зокрема цифрових технологій з метою вдосконалення мистецької освіти;
- у міжнародній співпраці у сфері мистецької освіти та естетичного виховання, обміні прогресивними напрацюваннями із зарубіжними колегами.

Перспективи подальших розвідок убачаємо у вивченні результативності імплементації схарактеризованих нормативних документів, а також в аналізі нових нормативно-правових актів, що можуть впливати на перебіг розвитку естетичного виховання та мистецької освіти дітей і молоді в Китайській Народній Республіці.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Бостан, Л. М., & Бостан, С. К. (2008). Китайська держава. У *Історія держави і права зарубіжних країн* (2-ге вид., с. 609–621). Центр учбової літератури. https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
- Лу, Шаньшань. (2011). *Підготовка вчителів початкової школи в Китайській Народній Республіці* [Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук]. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди.
- Михайличенко, О. В. (1997). *Освіта і виховання в Японії та Китаї: історико-теоретичний аспект*. Наука.
- ЦК КПК & Державна Рада КНР. (1985, 29 травня). Про реформу системи народної освіти: Постанова. *Женмінь Жибао*, 34.
- Beijing Review. (2018). *Communique of the Third Plenary Session of the 11th Central Committee of the Communist Party of China*. http://www.bjreview.com/Special_Reports/2018/40th_Anniversary_of_Reform_and_Opening_up/Timeline/201806/t20180626_800133641.html
- Xinhua. (November 19, 2012). Full text of Hu Jintao's report at 18th Party Congress. *People's daily online*, 8. <http://en.people.cn/90785/8024777.html>
- Yufan, Huang. (2018). Reflections on Chinese Art Education from the Perspective of Core Literacy. In *3rd International Conference on Education & Education Research (EDUER 2018)* (p. 370–373). Francis Academic Press, UK. https://webofproceedings.org/proceedings_series/ESSP/EDUER%202018/EDUER1219081.pdf
- 中共中央办公厅, & 国务院办公厅 [Генеральний офіс Центрального комітету Комуністичної партії Китаю, & Генеральний офіс Державної ради]. (2020). 关于全面加强和改进新时代学校美育工作的意见 [Погляди щодо всебічного зміцнення та вдосконалення шкільного естетичного виховання в нову еру]. <https://bit.ly/3TYxr6o> [in Chinese]
- 中共教育部党组 [Партійна група Міністерства освіти Комуністичної партії Китаю]. (2018). 中共教育部党组关于学习贯彻习近平总书记给中央美术学院老教授重要回信精神的通知 [Повідомлення партійної групи Міністерства освіти Комуністичної партії Китаю щодо вивчення та впровадження духу важливої відповіді Генерального секретаря Сі Цзіньпіна старому професору Центральної академії образотворчих мистецтв]. http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/s7059/201808/t20180831_346877.html [in Chinese]
- 中华人民共和国教育部 [Міністерство освіти КНР]. (2002a). 全国学校艺术教育发展规划 (2001 - 2010年) 的通知 [Повідомлення про друк і розповсюдження "Національного плану розвитку шкільної мистецької освіти (2001–2010)"], № 6. <http://www.cnki.com.cn/Article/CJFDTOTAL-YJSM200301000.htm> [in Chinese]
- 中华人民共和国教育部 [Міністерство освіти КНР]. (2002b). 学校艺术教育工作规程 [Положення про роботу школи з художнього виховання]: 令第 [Наказ] № 13.

- http://www.moe.gov.cn/jyb_xxgk/xxgk/zhengce/guizhang/202112/t20211206_584987.html
[in Chinese]
- 中华人民共和国教育部 [Міністерство освіти КНР]. (2008).
教育部关于进一步加强中小学艺术教育的意见 [Думки Міністерства освіти щодо подальшого зміцнення мистецької освіти в початковій та середній школі].
http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/moe_794/moe_795/200809/t20080908_80591.html
[in Chinese]
- 中华人民共和国教育部 [Міністерство освіти КНР]. (2013).
教育部关于开展农村学校艺术教育实验县工作的通知 [Повідомлення Міністерства освіти про проведення роботи експериментальних округів художньої освіти сільської школи].
http://www.gov.cn/gzdt/2013-11/01/content_2519487.htm [in Chinese]
- 中华人民共和国教育部 [Міністерство освіти КНР]. (2014a).
教育部关于全面深化课程改革落实立德树人根本任务的意见 [Думки Міністерства освіти щодо всебічного поглиблення реформи навчальної програми та реалізації фундаментального завдання Ліде Шурен].
http://www.moe.gov.cn/srcsite/A26/jcj_kcjggh/201404/t20140408_167226.html [in Chinese]
- 中华人民共和国教育部 [Міністерство освіти КНР]. (2014b).
教育部关于推进学校艺术教育发展的若干意见 [Кілька висновків Міносвіти щодо сприяння розвитку шкільної мистецької освіти].
http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/moe_794/moe_795/201401/t20140114_163173.html
[in Chinese]
- 中华人民共和国教育部 [Міністерство освіти КНР]. (2019).
教育部关于切实加强新时代高等学校美育工作的意见 [Думки Міністерства освіти про зміцнення естетичної виховної роботи в коледжах та університетах].
http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/moe_794/moe_624/201904/t20190411_377523.html
[in Chinese]
- 全国人民代表大会 [Всекитайські збори народних представників]. (1982).
中华人民共和国宪法 [Конституція Китайської Народної Республіки].
http://www.moe.gov.cn/jyb_sjzl/sjzl_zcfg/moe_418/201805/t20180508_335334.html
[in Chinese]
- 全国人民代表大会 [Всекитайські збори народних представників]. (1995).
中华人民共和国教育法 [Закон Китайської Народної Республіки про освіту].
http://www.moe.gov.cn/jyb_sjzl/sjzl_zcfg/zcfg_jyfl/202107/t20210730_547843.html [in Chinese]
- 全国人民代表大会 [Всекитайські збори народних представників]. (2018).
中华人民共和国义务教育法 [Закон Китайської Народної Республіки про обов'язкову освіту].
http://www.npc.gov.cn/zgrdw/npc/xinwen/2019-01/07/content_2070254.htm [in Chinese]
- 国务院办公厅 [Генеральний офіс Державної ради]. (2015).
国务院办公厅关于全面加强和改进学校美育工作的意见 [Думки Генерального офісу Державної ради щодо всебічного зміцнення та вдосконалення естетичного виховання в школах].
http://www.gov.cn/zhengce/content/2015-09/28/content_10196.htm [in Chinese]

REFERENCES

- Bostan, L. M., & Bostan, S. K. (2008). Kytayska derzhava [Chinese state]. In *Istoriia derzhavy i prava zarubizhnykh krain [History of the state and the law of foreign countries]* (2-nd ed., p. 609–621). Tsentr uchbovoi literatury. https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/13-Istor_derzh_prava_Bostan.pdf
- Lu, Shanshan. (2011). *Pidhotovka vchyteliv pochatkovoї shkoly v Kytayskii Narodnii Respublitsi [Primary school teacher training in the People's Republic of China]* [Dissertation for obtaining the scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences]. H. Skovoroda Kharkiv national pedagogical university.
- Mykhailychenko, O. V. (1997). *Osvita i vykhovannia v Yaponii ta Kytai: istoryko-teoretychnyi aspekt [Education and upbringing in Japan and China: historical and theoretical aspect]*. Nauka.
- TsK KPK & Derzhavna Rada KNR [CPC Central Committee & State Council of the People's Republic of China]. (1985, May 29). Pro reformu systemy narodnoi osvity: Postanova [On the reform of the public education system: Resolution]. *Zhenmin Zhybao*, 34.
- Beijing Review. (2018). *Communique of the Third Plenary Session of the 11th Central Committee of the Communist Party of China*. http://www.bjreview.com/Special Reports/2018/40th Anniversary of Reform and Opening up/Timeline/201806/t20180626_800133641.html
- Yufan, Huang. (2018). Reflections on Chinese Art Education from the Perspective of Core Literacy. In *3rd International Conference on Education & Education Research (EDUER 2018)* (p. 370–373). Francis Academic Press, UK. <https://doi.org/10.25236/eduer.2018.081>
- Zhōnggòng zhōngyāng bàngōng tīng, & guówùyuàn bàngōng tīng [General Office of the CPC Central Committee, & General Office of the State Council]. (2020). Guānyú quánmiàn jiāqiáng hé gǎijìn xīn shídài xuéxiào měiyù gōngzuò de yìjiàn [Opinions on Comprehensively Strengthening and Improving School Aesthetic Education in the New Era]. <https://bit.ly/3TYxr6o> [in Chinese]
- Zhōnggòng jiàoyù bù dǎngzǔ [Party Group of the Ministry of Education of the Communist Party of China]. (2018). Zhōnggòng jiàoyù bù dǎngzǔ guānyú xuéxí guǎnchè xīnjíngíng zǒng shūjì gěi zhōngyāng měishù xuéyuàn lǎo jiàoshòu zhòngyào huíxīn jīngshén de tōngzhī [Notice of the Party Group of the Ministry of Education of the Communist Party of China on Studying and Implementing the Spirit of General Secretary Xi Jinping's Important Reply to the Old Professor of the Central Academy of Fine Arts]. http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/s7059/201808/t20180831_346877.html [in Chinese]
- Zhōnghuá rénmín gònghéguó jiàoyù bù [Ministry of Education of the People's Republic of China]. (2002a). Quánguó xuéxiào yìshù jiàoyù fāzhǎn guīhuà (2001–2010 nián) de tōngzhī [Notice of the National School Art Education Development Plan (2001–2010)], № 6. <http://www.cnki.com.cn/Article/CJFDTOTAL-YJSM200301000.htm> [in Chinese]
- Zhōnghuá rénmín gònghéguó jiàoyù bù [Ministry of Education of the People's Republic of China]. (2002b). Xuéxiào yìshù jiàoyù gōngzuò guīchéng [School Art Education Work Regulations] № 13.

http://www.moe.gov.cn/jyb_xxgk/xxgk/zhengce/guizhang/202112/t20211206_584987.html

[in Chinese]

Zhōnghuá rénmín gònghéguó jiàoyù bù [Ministry of Education of the People's Republic of China]. (2008). Jiàoyù bù guānyú jìnyībù jiāqiáng zhōng xiǎoxué yìshù jiàoyù de yìjiàn [Opinions of the Ministry of Education on Further Strengthening Art Education in Primary and Secondary Schools]. http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/moe_794/moe_795/200809/t20080908_80591.html [in Chinese]

Zhōnghuá rénmín gònghéguó jiàoyù bù [Ministry of Education of the People's Republic of China]. (2013). Jiàoyù bù guānyú kāizhǎn nóngcūn xuéxiào yìshù jiàoyù shíyàn xiàn gōngzuò de tōngzhī [Notice of the Ministry of Education on Carrying out the Work of Experimental Counties of Rural School Art Education]. http://www.gov.cn/gzdt/2013-11/01/content_2519487.htm [in Chinese]

Zhōnghuá rénmín gònghéguó jiàoyù bù [Ministry of Education of the People's Republic of China]. (2014a). Jiàoyù bù guānyú quánmiàn shēnhuà kèchéng gǎigé luòshí lì dé shù rén gēnběn rènwù de yìjiàn [Opinions of the Ministry of Education on Comprehensively Deepening Curriculum Reform and Implementing the Fundamental Task of Lide Shuren]. http://www.moe.gov.cn/srcsite/A26/jcj_kcjegh/201404/t20140408_167226.html [in Chinese]

Zhōnghuá rénmín gònghéguó jiàoyù bù [Ministry of Education of the People's Republic of China]. (2014b). Jiàoyù bù guānyú tuījìn xuéxiào yìshù jiàoyù fāzhǎn de ruògān yìjiàn [Several Opinions of the Ministry of Education on Promoting the Development of School Art Education]. http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/moe_794/moe_795/201401/t20140114_163173.html [in Chinese]

Zhōnghuá rénmín gònghéguó jiàoyù bù [Ministry of Education of the People's Republic of China]. (2019). Jiàoyù bù guānyú qièshí jiāqiáng xīn shídài gāoděng xuéxiào měiyù gōngzuò de yìjiàn [Opinions of the Ministry of Education on Effectively Strengthening Aesthetic Education in Colleges and Universities in the New Era]. http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/moe_794/moe_624/201904/t20190411_377523.html [in Chinese]

Quánguó rénmín dàibiǎo dàhuì [National People's Representative Meeting]. (1982). Zhōnghuá rénmín gònghéguó xiànfǎ [Constitution of People's Republic of China]. http://www.moe.gov.cn/jyb_sjzl/sjzl_zcfg/moe_418/201805/t20180508_335334.html [in Chinese]

Quánguó rénmín dàibiǎo dàhuì [National People's Representative Meeting]. (1995). Zhōnghuá rénmín gònghéguó jiàoyù fǎ [Education Law of the People's Republic of China]. http://www.moe.gov.cn/jyb_sjzl/sjzl_zcfg/zcfg_jyfl/202107/t20210730_547843.html [in Chinese]

Quánguó rénmín dàibiǎo dàhuì [National People's Representative Meeting]. (2018). Zhōnghuá rénmín gònghéguó yìwù jiàoyù fǎ [Compulsory Education Law of the People's Republic of China]. http://www.npc.gov.cn/zgrdw/npc/xinwen/2019-01/07/content_2070254.htm [in Chinese]

Guówùyuàn bàngōng tīng [Office of the State Council]. (2015). Guówùyuàn bàngōng tīng guānyú quánmiàn jiāqiáng hé gǎijìn xuéxiào měiyù gōngzuò de yìjiàn [Opinions of the

General Office of the State Council on Comprehensively Strengthening and Improving School Aesthetic Education]. http://www.gov.cn/zhengce/content/2015-09/28/content_10196.htm [in Chinese]

Го Іцзян

Аспірант Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
каб. 213-В, вул. Валентинівська, 2, Харків, Україна 61168

<https://orcid.org/0000-0002-6997-8811>

Guo Yijiang

Postgraduate student,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Room 213-V, 2, Valentynivska Str, Kharkiv, Ukraine 61168

<https://orcid.org/0000-0002-6997-8811>

Чжан Хао

Аспірант Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
каб. 213-В, вул. Валентинівська, 2, Харків, Україна 61168

<https://orcid.org/0000-0003-3305-3734>

Zhan Hao

Postgraduate student,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Room 213-V, 2, Valentynivska Str, Kharkiv, Ukraine 61168

<https://orcid.org/0000-0003-3305-3734>

Чжао Бейбей

Аспірант Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
каб. 213-В, вул. Валентинівська, 2, Харків, Україна 61168

<https://orcid.org/0000-0002-9561-9935>

Zhao Beibei

Postgraduate student,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Room 213-V, 2, Valentynivska Str, Kharkiv, Ukraine 61168

<https://orcid.org/0000-0002-9561-9935>

Юр'єва Катерина

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і технології дошкільної освіти та мистецьких дисциплін Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
каб. 213-В, вул. Валентинівська, 2, Харків, Україна 61168

Тел. +38(050) 50 44 089

ORCID ID:

<https://orcid.org/0000-0001-6403-9973>

e-mail: yuryeva.ka@hnpu.edu.ua

Yuryeva Kateryna

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of Department of Theory and Methods of Preschool Education and Art Disciplines,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Room 213-V, 2, Valentynivska Str, Kharkiv, Ukraine 61168

Tel. +38(050) 50 44 089

ORCID ID:

<https://orcid.org/0000-0001-6403-9973>

e-mail: yuryeva.ka@hnpu.edu.ua